

AZ IDEGASSZONY.

Gábor Mór rajza

□ Fiumében az Európa-kávéház vászonnal fedett teraszán meglehetősen lanya a forgalom. A fürdőző vendégek már eltakarodtak az Adriabájos partjairól és a hajók olyan lustán, fáradtan himbálóznak a kikötőben, mintha őket is elkedvetlenítené ez a lucskos októberi idő. Az eső vastag cseppekben vágódik az aszfalthoz

és ott, ahol már tócsákat alkotott, a lehulló kövér csepp hólyagokat nevel maga körül, amiből az időjárást figyelemmel kísérők azt a következtetést vonják, hogy hosszantartó esőre van kilátás.

□ Terka és Oszkár egy kis asztalkánál ülnek a kávéház előtt és meglátszik rajtuk, hogy az éjszakát álmatlanul töltötték. Lehet, hogy nem tudtak, de az is lehet, hogy nem akartak aludni. Az ilyen mézesheteket élő fiatal párnak a legkisebb gondja az éjjeli pihenés. Most történt először házasságuk óta, hogy elhagyták az apai házat, ami a függetlenségnek jóleső érzését költötte bennük. Érezték, hogy itt az idegen világban, ahol egyetlen ismerős arcot se láttak, teljesen egymásra vannak utalva és ezzel csak erősebbé, bensőbbé érett bennük az a tudat, hogy csak egymásnak, egymásért élnek. Bármily diszkréten viselkedtek, bármennyire kerülték is a hétköznapi embereknek azt a parlagi szokását, hogy enyelgéseiket a nagy nyilvánosság előtt is mutassák, mégis meglátszott rajtuk az első tekintetre is az az egymásbaolvadás, amely az egymást szerető emberek arcáról akkor is lesugárzik, amikor azok azt hiszik, hogy a kíváncsi világ elől a közönyösség álarcával védekeztek.

□ Terka igézően szép volt. Finomszabású szürke úti ruhája föltüntette formáinak hajlékony vonalait és az a finom egyszerűség, amely egész lényén elömlött, jellemzően fejezte ki nem csupán jóízletét, hanem lelki életének nemes harmoniáját is. Nagyon sajnálta, hogy ilyen mogorva keretben látta először a tengert. Napfényben fürödve, vagy szélviharban tombolva szerette volna legelőször meglátni, hogy emlékezetében ez a

perc örökké feledhetetlen maradjon. De most olyan szürke, olyan lusta volt ez a hatalmas víztömeg, mintha egy alföldi pocsolyának a képét akarná utánozni. Szótlanul, némán türe, hogy a szakadatlan eső egyfolytában paskolja alig fodrozó tükrét és mint egy öreg didergő ember húzódott össze medrében. □ A Gödöllő utasai sietve húzódtak a szalonba és egyiknek se jutott eszébe a hajó fedélzetére menni, ahonnan indulás előtt utolsó búcsút szoktak inteni a kikötővárosnak és a parton ácsorgó embereknek. □ Terka és Oszkár a kávéházból egyenesen a hajóra mentek, amely már pőfékelve fujta a füstöt a ködös levegőbe. Oszkár megszámlálta a csomagokat, amelyeket a fakínók jó fizetés reményében szaporán hurcoltak a hajóra és amikor ezt a munkáját elvégezte, bevezette Terkát a fülkébe, amely huszonnégy órán át lakásukat fogja pótolni. Nem valami barátságos és még kevésbé kényelmes egy ilyen kis hajófülke, de a fiatalok úgy érezték, hogy nekik ez a kis parányi hely nagyon is elegendő, mert megkiméli őket a társaságtól és az utasok kíváncsi tekintete elől védelműl szolgál.

□ A Gödöllő kapitánya hosszú fekete esőköpenybe burkolva járkált a kapitányi hidon és elégedetlenül csóválta a fejét, amikor látta, hogy az indulási idő már érkezett és olyan kevesen szálltak a hajóra, hogy alig fogják az út kiadásait fedezni. Élénk hanglajtással magyarázgatta ezt a kormányosnak, egy deresedő bajuszú vén tengeri patkánynak, aki olyan kiabálva válaszolt, mintha legalább is birokra akarna menni a hajó összes utasával.

□ „Bolondok az emberek,” mondta a kormányos, „Nem mernek utazni, mert félnek a kolerától. Az újságok telekürtölték a világot a dalmát partokon uralkodó kolera hírével és most mindenki azt hiszi, hogy elpusztul, ha errefelé vetődik. Bolondok. Azt hiszik, hogy a kolera nem találja meg őket, ha akarja odahaza is. Eh, mit: bolondok az emberek. Menjünk szinyor kapitánó.”

□ A kapitány csengetett a gépésznek, a hajó harangja élesen csendült a sűrű levegőbe, a köteleket eloldották és bedobták a hajóba, a gőzkürt hosszasan elnyújtva böngöt, a gép előbb lassan, majd mind erősebben zakatolni kezdett, a csavar fehér habot vert a szürke vízből és a Gödöllő szép lassan fordulva hátat mutatott a kikötőnek és szép fehér testével nemsokára egyenes irányt véve, megindult a Quarnero kinyitott szájá felé.

□ Oszkár és Terka bejárták a dalmát partvidék gyönyörű helyeit. Az idő is jobbrafordult és módot nyújtott arra, hogy mindenüvé eljussanak és gyönyörködjenek a természet szépségeiben. Megnézték Spalatot, a nagy Diokletian dicsőségének színhelyét. Kirándultak Salonába, sokáig elmerengtek azokon a pazar kincseken, amelyek évezredek kulturáját hirdetik és amelyek most sorra előkerülnek az anyaföldből, hogy fölírásaikkal bizonyosságot tegyenek arról a fejlett jóízűségről, amely minden siremlékről, minden faragott oszlopról fényesen tanuskodik. Figyelemmel halgatták Bulits apát lelkes előadását az ásatásokról és megnézték azt a házat, amelyet ez a derék pap fejlett esztétikai érzéssel építtetett az ásatásokból kikerült kövekből, oszlopokból. Megcsodálták Gravosát, Raguzát, a bájos Cattarót, a tarka Antivárit és Terka olyan gyerekes örömmel élvezte az ujdonságokat, olyan fogékonysággal látta meg azokat a különlegeségeket, amelyek mellett a legtöbb kíváncsi utazó minden megjegyzés nélkül halad el, hogy Oszkár élvezettel hallgatta esténként Terka színes visszaemlékezéseit, amelyekben az aznap látottakat összegezte. Érezte, hogy asszonya korántsem haladt téves úton, amikor leánykorában rajongó szeretettel vonzódott a költészet iránt, mert az ő meglátásai olyan különösek, olyannyira eredetiek és egyéniek, hogy magukon viselik a költői tehetség bélyegét.

□ És amikor Oszkár erre gondolt, szinte szemrehányást érzett önmaga iránt, hogy Terkát a költésztől elvadította. Kezébe vette fürtös fejét, cirógatta, becézgette és olyan örömmel hallgatta elbeszéléseit, amiből Terka is észrevette, hogy Oszkárt bizonyos mértékben meghatja az a közvetlenség, amellyel ő az embereket, a tárgyakat és a természet rejtelmes szépségeit festeni tudja. Terka nem gondolt a költészetre, legalább tudatosan nem, de férjének ez az önkénytelen megnyilatkozása arra ösztönözte, hogy még jobban figyeljen meg mindent és megfigyeléseit szabatosan, élvezetes formában adja elő.

□ Ilyenformán kétszeresen élveztek mindent és sajnálták, amikor egy este levelet hozott a posta, amelyből megtudták, hogy kastélybeli lakosztályuk rendben van és amelyben az öreg Ágfalvy nagyon sok melegséggel ír az otthoni állapotokról. Valami homályosság volt az öreg levelében. Nem nagyon sürgette a fiatalokat, hogy jöjjenek haza, nem írta, hogy Oszkára szüksége van a gazdaságban, de annyiszor említette a hazaérkezést, az indulást és olyan sokszor a lelkükre kötötte, hogy pontosan értesítsék előzetesen a hazaérkezés napjáról, hogy nem lehetett meg nem érteni azt a nagy kívánczóságot, amely a sorok közül kikiabált. De valami fontos családi ügyeket is emlegetett az öreg a levelében. Nagy dolgokról, öregségről, boldogságról és sok olyan dologról írt, amiből se Oszkár se Terka nem értett semmit, de érezték, hogy valami rendkívüli dolog történhetett az öreggel, amit nem

akar levelében tudtul adni, de amit már nagyon szeretne elmondani.

□ □

□ Juliska álmodott. Vagy legalább is önmaga is álomnak gondolta abban a tompa elmerülésben a homályosságból előtűnő képeket. Alig egy héttel ezelőtt kapta meg azt a nagy pecsétetes levelet, amely kimondta a válást és teljesen szabaddá tette. Attól a perctől kezdve idegen volt a világ és a törvények fogalmai szerint előtte az az ember, aki leánykori álmait fantasztikusan színessé tette, aki átvitte a szelid, a háborgó, kitörő és örvényező vad indulatok minden skáláján.

□ Különösnek találta az emberek felfogását. Ő, amikor férjhezment, fölvette egy embernek a nevét, a magáét semmisnek tekintve, amannak alájarendelte. Odaadta minden őrizett kincsét, minden érzését és ezzel szemben a mások erkölcei fölött örökös világ elismerte, hogy az érvényben levő törvények értelmében hites felesége lett egy embernek. És most egy szürke papírlap, amelyen néhány rosszul fogalmazott mondat terpeszkedik, ugyancsak az érvényben levő törvények alapján fölmenti őt minden jog és kötelesség alól, amelyet az egész életre fogadott. De miért nincsen olyan papírlap, miért nincsenek olyan egymásmellé sorakoztatott betűk, amelyek visszaadhatnák egy elhagyott, meggyötört és önérzetében megsértett asszonynak a leánylétet fehér ábrándjait, a hitet, a bizalmat és azokat az édes reménységeket, amelynek színes csíkjaiból megalkotta egész életének szírványát. Miért nincsen olyan ítélet, amely nemcsak papíron semmisíti meg a múltat, hanem elmorzsolja a folyton kíséretű emlékezést, hogy ne csak a világ szemé előtt, hanem benn a lélek legrejtettebb redőiben is valósággal válassza el a régi életet a jelentől és ne hagyja ártatlanul bűnhődni azt, aki szeretett, szenvedett és legérzékenyebb gondolataiban megaláztatott.

□ De Juliskának nem csupán ez a pecsétetes levél okozott gondot. Észrevétlenül, erőszakosan lopódzott szívébe egy olyan érzés, amelyet le kellett küzdenie. Veszedelmesen megszerette Oszkárt, akiről nagyon jól tudta, hogy soha viszontszeretni nem fogja. Becsületesen, áthatatosan küzdött a tolatkozó érzések ellen, de éppen ez a küzdelem okozta azt, hogy folyton vele foglalkozott, ahelyett, hogy a feledés biztosan gyógyító íriját elérhette volna. És legkiméletlenebb volt Juliskára az a tudat, hogy a lelkének tulajdonképpen semmi köze se volt ahhoz a szerelemhez, ami folyvást gyötörte. Nem tudott tisztán, minden testi vonatkozás nélkül Oszkára gondolni és amikor Terkát irigyelte, sohase jutott eszébe megkivánni azokat az őszinte gondolatokat, amelyek két léleknek az egybeolvadását jelentik. Nem tudta a lélekközösséget, az egymás iránti őszinteséget, az érzékiség salakjától megtisztult tisztán lelki vonzódást irigyelni, hanem előtérbe nyomultak az érzéki vágyak, a test szerelme, az égető csók, a kárhozatos ölelések, amelyekből

Terkának most bőven kijut és amit ő még a leg-
alávalóbb eszközökkel is képes lenne tőle elrabolni.
Az egyedüllét óráiban gyakran fél éjjeleken át ezekkel
a gondolatokkal foglalkozott és ábrándjai sokszor
azzal a riasztó ébredéssel végződtek, hogy Oszkárt
az érzések csábító erejével magához láncolta és messze
földön élte vele a vad gyönyörnek indulatos óráit.
Ilyenkor szégyenkezve iparkodott gondolataitól szaba-
dulni, de mégis érezte, hogy ez az ábrándozás is
valami kéjes érzéssel nyalábolja át idegeit és gyorsabb
lúktetésre sarkalja amugyis lángoló véréit. Amikor a
fiatal házaspár hosszabb ideig tartó utazásra indult,
Juliska azzal a reménységgel búcsúzott tőlük, hogy
a távollét meghozza számára az enyhülést és a ház-
tartás gondjai, amelyeket örömmel vállalt, valami-
képen mégis elfoglalják gondolatait és megteremtik
az annyira óhajtott feledést.

□ Ez a kívánság azonban nem sikerült.

□ A vér, ez a kiméletlenül uralkodó zsarnok, nem
engedte szolgálját rabláncbaiból szabadulni. Erősen
követelte természetes jogait és ahelyett, hogy a bilin-
csek megoldvadtak volna, még sokkal inkább meg-
erősödtek.

□ Az öreg Ágfalvy mindebből semmit se látott. Ő
csak azt tapasztalta, hogy az egész élete megválto-
zott, amióta Juliska viszi a háziasszony szerepét.
Nemcsak a háztartásban, hanem az egész házon meg-
látszott egy finom puha asszonyi kéznek a varázsa.
Zaj nélkül, minden előzetes készülődés, vagy tanács-
kozás mellőzésével sorra vette Juliska a kastély szo-
báit és a butorok elhelyezésén, elrendezésén ott ma-
radt az ő fejlett jóízlésének a bélyege.

□ Az öreg gyakran tapasztalta, hogy ez, vagy amaz
a szoba egészen átváltozott. Sorra vizsgálta a buto-
rokat és látta, hogy azokban semmiféle változás nem
történt. Nem lett se több, se kevesebb, csak másként
volt elrendezve. És mégis az a szoba, amely annak-
előtte semmi hatást nem gyakorolt, most valami
kedves melegséget áraszt. A függönyök, a terítők,
a képek, mind életet kaptak Juliska művészi-
esen átfarmáló kezei alatt és lassankint az egész kastély
valami egyéni harmoniában hirdette azt, hogy a
régebbi ridegség megsemmisült.

□ Juliskával az öreg mindig úgy bánt, mintha a
leánya lett volna, de most a folytonos együttlét alatt
nem egyszer fordult elő, hogy rajta felejtette a tekin-
tetét az igézően szép asszonyon, aki olyan figyel-
mesen, olyan gondoskodva bánik vele, mintha nem

is az unokahuga, hanem az édes anyja lenne. Az
öreg Ágfalvy nem volt valami gyors gondolkozásu
ember. Ő inkább a gyakorlati embereknek ahhoz a
fajtájához tartozott, akik kellő anyagiakkal rendel-
kezve, nem szorultak arra, hogy a gazdálkodáshoz
alapot teremtsenek, de akik a meglévőt nemcsak
megtartani, de szaporítani is tudják. Nyugodtan,
lassú megfontolással szokta ügyeit elintézni és nem
szerette a hirtelen határozásokat. Háromszor meg-
gondolt valamit, mielőtt még annak a megvalósítá-
sához hozzáfogott volna. Ha azután megérlelődött
benne a szándék, akkor előbb megkérdezett minden
ahhoz értő embert, aki csak a közelébe került és ha
mindannyian kedvező véleménnyel voltak szándékai
íránt, akkor bezárkózott a szobájába és nyugodtan,
kényelmesen újból kiszámította, hogy mennyiben
kedvező ránézve tervének megvalósítása. Az ilyen
ember aztán évek hosszú során át akaratlanul és
öntudatlanul is természetéül fogadja a megfontolt
lassúságot és minden cselekedetében tulságba vitt
óvatosságot tanusít.

□ Most pedig furcsa gondolatok motoszkáltak az
öreg úr fejében.

□ Mióta meglátta azt a nagy pecsétetes levelet, amely
Juliskának visszaadta a szabadságát, erős változások-
kat érzett belsejében. Eleinte maga se tudta volna
ezt a változást okadatolni és még kevésbé meg-
magyarázni, de hovatovább mind világosabbnak lát-
szott előtte, hogy Juliskáért tenni kellene valamit.
Ez az asszony, aki örömmel jött a házhoz, amikor
egyetlen fiának a felesége betegeskedett, aki önfel-
áldozó ápolója és barátnője lett a fiatal asszonynak,
aki a legnagyobb munka idején melléje állott és
olyan megértéssel, buzgalommal vállalta a munka
nagyobbik részét, valóban megérdemli, hogy olyan-
formán gondoskodjanak róla, amely gondoskodás
egész életére kiható legyen. Hálával és szeretettel
tervezgette nagylelkű gondolatait az öreg, de azért
ebben is megtartotta azt az óvatosságot, amelyet a
szokás reánkényszerített és amely még jótékony gon-
dolatai közepette is hűséges kísérelője maradt. Az volt
a szándéka, hogy Juliskát örökbe fogadja. De mielőtt
ezt Juliskának tudomására adná, vagy a végérvé-
nyes lépéseket megtenné, szükségesnek látta, hogy
arról Oszkárral és Terkával is beszéljen. Ezek eddig
az egyedüli törvényes örökösök és így azokat tudtuk
és beleegyezésük nélkül megrövidíteni nem akarta.

ÁMON VILMOS.

